

Bodrogi Ferenc Máté (1980–2026)

FAZAKAS Gergely Tamás

Debreceni Egyetem BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, intézetigazgató, egyetemi docens
ORCID: 0009-0003-1653-4648

Két hét óta a Ferinek oly kedves Berzsenyi verseit olvasom, rajta keresztül pedig Horatiust. „Non omnis moriar” – „Nem halok meg egészen”, írja a római költő a *Melpomenéhez* szóló carmenjében, hiszen „ércnél maradandóbb művet” alkotott. Erre utal Kölcsey Ferenc is, éppen a Berzsenyi felett elmondott emlékbeszédében: „ki tetteiben megemlegettetik, az halhatatlan lesz”. És ott rejtőzik e horatiusi gondolat folytatása Csokonai *A lélek halhatatlansága* című nagy versének remény hordozó, keresztényesített sorpárjában: „Biztatván, hogy mennyből szállt belém a lélek / S ha elvész is e test, jobb részemmel élek”.

Ide, az irodalmi idézetek mögé rejtőzve látok magam előtt két hete, folyamatosan, egy kedves, de egyszerismind ironikus félmosolyt, a Feriét. Amely mögött hallani vélem az ő bölcs, ám mégis önkritikus, az irodalomtörténeti és tanári elköteleződésben, hivatástudatban meggyőződéses, ám a saját szakmai teljesítményének jelentőségét kétségbe vonó reflexióit. Pedig ennek a tudósi-oktatói életpályának a minősége számunkra, a szűkebb és tágabb baráti-szakmai környezetnek nemcsak megkérdőjelezhetetlen, hanem magasrendű, követendő példa.

Két hete gondolkodunk arról megrendülten, hogy minderről megemlékeznünk kell, noha laudálni szeretnénk volna őt. Méltatni szeretnénk volna Ferit, ahogyan az elmúlt években is a sorra megjelent print és online szövegkiadásai, monográfiái, tanulmánykötetei alkalmából, az *Alföld*-díjátadó estjén, a habilitációját vagy a docensi kinevezését követően tettünk így az intézetünkben, a munkáját elismerő debreceni bölcsészkaron, és szóltak mások is, hasonlóan dicsérőleg, a tágabb szakmai közegben. Méltatni szeretnénk volna őt, ahogyan a néhány hónapja elnyert magas rangú szakmai kitüntetés, a Martinkó András-díj Mènesi úti átadóján laudálták az ottani mesterek Feri 2024-es szaktanulmányát és egész pályáját. És méltatni akartuk őt, hiszen legújabb, *Az Aurora és a nemzet csinosodása* című, tavaly ősszel napvilágot látott monográfiája, valamint a mögötte álló, mintegy 3000 oldalnyi kritikai szövegkiadásának érdemei miatt a Debreceni Egyetem kuratóriuma néhány hete Feri számára ítélte oda a bölcsész

* Az itt közölt oratio funebris a 2026. március 18-ai búcsúztatón hangzott el a Debreceni Köztetetőben.

szakterület legrangosabb tavalyi publikációjának járó díjat.¹ A március 20-ai ünnepélyes alkalmon posztumusz kerül Feri neve mellé az elismerés.

Most talán azzal tudunk vigasztalódni valamelyest, hogy úgy emlékezünk Bodrogi Ferenc Máté irodalomtörténészre, a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének habilitált egyetemi docensére, hogy a szinte páratlanul egyenletes szakmai és tanári teljesítményét emlegetjük fel. Hiszen Ferire már hallgató kora óta jellemző volt az irodalmi szövegolvasás magas színvonalú ismerete: a hermeneutikai precizitás; valamint: a megértés folyamatának szellemes és elegáns színrevitele. Egyszersmind pedig tudott azonosulni a Hans Ulrich Gumbrecht-féle nem-hermeneutikai élményfelfogással, és képes volt ez utóbbit is mélyen megérteni, sőt beszélni róla: mind irodalomtörténészként, mind pedig a tanárképzés és a tanárto-vábbképzés felkészült oktatójaként.

Feri nem csupán interpretálta, hanem látványosan élvezte is a szövegeket, amelyeket olvasott, kutatott, tanított. Legyen az a 18–19. század irodalma, 20. századi próza, jelesül Szerb Antal írásai, vagy éppen kortárs regények. A művek poétikai és narratológiai gazdagságáról, a műfajokról és az eszmétörténeti folyamatokról, a filológiai és textológiai kérdésekről szóló fejtegetései átlelkedően tudtak hatni kollégáira, pályatársaira, hallgatóira. Ez az igen összetett, ám Ferinél egyszerre valahogyan könnyednek is tűnő irodalom- és kultúraszemlélet hatotta át a szisztematikusan végiggondolt szakmai megszólalásait és írásbeli munkáit. De voltaképpen az elejtett megjegyzéseit is. Hangozzanak el utóbbiak akár a cigiszünetek „füstölgései” során, a közös kávézások idején vagy a hallgatói szabadszemináriumokon egyetemünk síkfőkúti kutatóházában: akár a szakmai blokkban, akár a Feri által kedvelt vodka-narancsozás közben.

Elegáns lazaság – egy hallgatónk jellemezte így Ferit, és az ő esetében ez korántsem tűnik paradoxonnak, hanem valamiképpen magában foglalja az általa alaposan feltárt 18–19. századi beszédmod, a „csiszoltság”-diskurzus egymást kiegészítő, egyszerre okos és egyszersmind érzékeny aspektusát: a rációt és az emóciót. Amiként „az ész és derű szabadsága”, a „csiszolt” beszédmod és a „gentleman” eszménye Feri számára két évtizeden át kutatási terület, feldolgozandó téma és sajtó alá rendezendő szövegegyüttes volt, úgy vált Feri maga is, személyében, ennek a szellemi tevékenységnek és kulturális viselkedésnek a modelljévé. Mindazok szemében, akik követték a pályáját, olvasták a munkáit, hallgatták szakmai megnyilvánulásait, vagy az óráira jártak, Feri – kedves szerzője, Lord Shaftesbury nyomán – a „szellem derűs szabadságának” megformálója volt.²

Sokakkal beszélgettem az elmúlt két hétben, akik visszatérően felemlítették, hogy Feri mindig ott látta az embert a szakmai – akár irodalomtörténész, akár tanári – teljesítmények mögött. Noha szóbeli és írásbeli bírálatait mindig tárgyilagos hangnemben fogalmazta meg, alapos érveléssel alátámasztva a véleményét, és sohasem alkalmazva *ad hominem* érveket, mindazonáltal a szakkritikáiban, OTDK-, PhD- és szakdolgozati opponenciáiban nem szégyellt személyes is lenni. Megmutatni valamit a pályatárs – idősebb mester vagy fiatalabb, ám Feri által nagyra-

1 BODROGI Ferenc Máté, *Az „Aurora” és a nemzet csinosodása: A haza és a haladás az „Aurora Hazai Almanach” költői zsebkönyveiben*, Csokonai universitas könyvtár: Bibliotheca studiorum litterarium (Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2025); BODROGI Ferenc Máté, szerk., *Első folyóirataink: Aurora*, 5 köt., Csokonai universitas könyvtár: Források (Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2024).

2 A fenti idézetekhez lásd BODROGI Ferenc Máté, „A nevetés kritikai gesztusának egyik lehetséges forrása Kazinczynál”, *Széphalom: A Kazinczy Ferenc Társaság Évkönyve* 20 (2010): 61–71, 61–63.

becsüléssel számon tartott kolléga, nemkülönben hallgató – portréjából. Sőt, Feri a saját szövegalkotói munkájában vagy tanítás közben is az embert látta. Akár az olvasót-befogadót, aki majd az ő szövegeit értelmezi, akár pedig a hallgatót, a jelenlegi vagy leendő tanárt, akinek megpróbál átadni valamit az irodalom- és világszemléletéből. Ekképpen az elemzései, amelyeket minden esetben elméleti szempontú megalapozás és következetes szövegimmanencia jellemez, egyzsersmind gyakorlatiasak, jól applikálhatók is tudtak maradni.

Nemcsak saját baráti-kollegiális tapasztalatunk, hanem a hallgatóink egybehangzó visszajelzése alapján is tudjuk, hogy Feri mindig nagy gaudiummal, élvezetesen és inspiratív erővel adott elő: a hazai és nemzetközi konferenciákon, a szakmai műhelyalkalmainkon, az egyetemi kurzusain vagy a tehetséggondozó szimpóziumokon. Viszont soha nem félt szólni a hallgatók előtt, vagy nyíltan beszélgetni velük a bölcsész-tudós életpálya, valamint az egyetemi oktatás, az általános és középiskolai magyartanítás kihívásairól. Tudott beszélni ezek napi nehézségeiről és ihletett pillanatairól, a kutatói, illetve a tanári szerep hivatásetikai dimenzióiról, a humántudományok támogatásának kiszolgáltatottságáról, de képes volt mindezekben nagyvonalúan, ám szarkasztikusan túl is lépni. Sőt, Feri még inkább mert gondolkodni, szólni és beszélgetni az oktatáspolitikai folytonos változásainak gyakorlati következményeiről, veszélyeiről. Újabban pedig annak méltatlan, könyörtelen és merőben szakmaiatlan, sokunkat sújtó terheiről.

Ezt a töprengő bátorságot egyszerre gyakorolta a 18–19. századi irodalom- és sajtótörténet kutatójaként, Kazinczy és mások szövegeit gondozó filológusként, TKI-, OTKA- és Lendület-kutatócsoportok tagjaként, motiváló témavezetőként, a hallgatói tehetséggondozásért is elkötelezetten dolgozó intézeti titkárként, a *Szkholion* című bölcsészkar lap egykori társalapítójaként, a *Studia Litteraria* folyóiratunk szerkesztőjeként és a *Tympanon – magyar szakos hírlevél* felelős mentoraként. Valamint, és talán még inkább: a szakmódszertani kérdéseket, az irodalmi szöveg elemzés fortélyait és azok oktatását professzionális szinten művelő, a magyartanítás innovációján gondolkodó, műhelyalapító tanárként, illetve ilyen tárgyú publikációk szerzőjeként. Ez utóbbi megállapítás különösen érvényes a „*Minden másképpen van*” című, három éve megjelent kötetének revelatív írásaira.³ Ám nemcsak ezekből a szövegekből érzékelhető, hanem közvetlenül maguktól az érintettektől – régebbi visszajelzéseikből, illetve a múlt heti szemináriumokon és előadásokon elhangzott megemlékezésekből – tudjuk: Feri rendkívül felszabadítóan hatott a hallgatókra, akik ekképpen maguk is, lassan-lassan áthúzódva a katedra innenső oldalára, egyszerre szembesülhettek a szakmai örömmel, valamint a nehézségekkel. És ilyen alkalmakkor Feri mindig képes volt a hallgatókkal együtt gondolkodni és vitázni, biztatni és lelkesíteni őket, megfontolandó tanácsot adni, és közös bölcsességgel cselekvési forgatókönyveket is alkotni.

Most, hogy immár valóban *minden másképpen van*, nagyon hiányzik nekünk Ferinek ez a lényeglátó, kritikus, ám egyzsersmind megoldáskereső és nagyvonalú attitűdje. Mostantól talán immár mindannyiunk feladata – jelenlegi oktatóként-kutatóként, illetve leendő tanárként – továbbvinni ezt a mentalitást. Sőt, talán Feri azt mondaná, igaz, egy félmosollyal a szája sarkában, hogy mindez a *küldetésünk is*. Megpróbálunk méltók lenni hozzá.

Nyugodj békében, kedves barátunk, kollégánk, tanárunk: Bodrogi Feri. Sit tibi terra levis.

3 BODROGI Ferenc Máté, „*Minden másképpen van*”: *Műértelmezések és szakkritikák* (Szombathely: Savaria University Press, 2023).